

ביאורים

כפי שראינו, עם ישראל הוא בעל מדרגה אלוהית מיוחדת, וכל שאר האומות החומריות מקבלות את המשמעות שלהן מעם ישראל, שהוא העיקר וההשלמה של כל העולם כולו.

על פי הבנה זו מובן לנו יותר מדוע דניאל מדמה וממשיל את האומות לחיות, ואת עם ישראל לאדם. תפקידו של כל חלק בבריאה הוא לשמש את החלק שמעליו, ולהיות לו לעזר באופן שיוכל להוציא את כוחו אל הפועל בצורה השלמה ביותר.

בדומה ליחס שבין החיות למדרגת האדם שמעליה, כך גם היחס שבין אומות העולם לעם ישראל. כשם שהחיות משמשות את האדם לצרכיו השונים, כמו חרישה ומשא, ובכך הן מגיעות למיצוי הפוטנציאל שלהן, כך גם אומות העולם. תפקידן של האומות הוא לשמש את עם ישראל, שהוא העיקר וההשלמה של כל העולם כולו, ועל ידי הקשר והיחס הנכון יגיעו האומות ליעודן, "לקרא כולם בשם ה'".

עובדה זו, שעם ישראל הוא עיקר המציאות, מחייבת אותנו להבין שאם חלילה היה שינוי מהבחירה בעם ישראל, היה הדבר גורם לשינוי של כל העולם כולו. כאשר משתנה עיקרו של דבר מסוים, משתנה כל הדבר כולו, ומה שנשאר היהוה בריאה חדשה, שלא ניתן לראות בה המשך של הדבר הישן כלל.

כפי שכתב המהר"ל בתחילת הפרק, לא ניתן להעלות על הדעת אפשרות שכביכול ה' עזב את עם ישראל משלוש סיבות: שכלית, מוחשית ודברי הנביאים. ראינו עד כה את ראיותיו השכליות של המהר"ל. תמציתן של כל הראיות, היא אחת - לעם ישראל ישנה תכונה מיוחדת, שמיעדת להוביל את העולם ליעודו. תכונה זו טבועה בעם ישראל באופן מהותי ואינה תכונה חיצונית. היא חלק מהיצירה של עם ישראל, כאחד מאיברי גופו. מעלה זו של עם ישראל היא המטרה האלוהית בבריאת העולם, וככזו לא תשתנה לעולם.

הרחבות

• מרכזיות ישראל בעולם

פי ישראלי הם עקר המציאות בעולם הזה. יסוד זה של המהר"ל מבואר בהקשר למילה 'אלוהינו'. רבי יוסף קארו פוסק: "ובהזכירו 'אלוהים' יכוון שהוא תקיף בעל היכולות ובעל הכוחות כולם" [אורח חיים ה, א]. רבי אברהם דוד ווארמן (האדמו"ר מבוטשאטש) הוסיף וביאר שהכוונה באמירת 'אלוהינו' היא: "תקיף ובעל היכולת ובעל הכוחות כולם וסבת כל הסבות ועילת כל העילות רק בשביל התורה הקדושה ובשביל עם בני ישראל" [תהלה לדוד, תהילים מד, יט]. קריאת שם ה' עלינו, 'אלוהינו', פירושה שה', שהוא בעל כוח בלתי מוגבל, ברא ומקיים את העולם רק לתכלית הופעת עם ישראל והתורה.

דברים אלו, שהקב"ה ברא ומקיים את העולם רק בשביל ישראל, באים לידי במדרש הבא: "יפתח ה' לך את אוצרו הטוב", רבנן אמרי (חכמים מפרשים) - אמר הקב"ה לישראל: בני כל הטובות שבאות לעולם - בזכותכם הם באות" [דברים רבה, כי תבוא ז, ז] מדרש זה מבוסס על הרעיון שישראל הם הבסיס שבלעדיו אין קיום לעולם, ולכן אומר המדרש כל הטוב הקיים בעולם מגיע לעולם רק בזכות ישראל. וכן מצינו בדברי רבי יהודה הלוי: "ישראל באומות במדרגת הלב באברים" [כזורי ב, לו] ישראל הם מרכז החיות האנושית, כדוגמת הלב המזרים דם לכל האיברים. כל העולם מתקיים אם-כן רק בזכות ישראל.

לעילוי נשמת ר' יעקב בן זאב הכהן ז"ל

וכאשר ראה דניאל ממשלת ד' מלכיות, המשיל כלם בחיות, ואמר (דניאל ז, יא): 'הנה הנותן בחזונו ליליא וארו עם ענני שמיא כבר אנש וגו', וזה נאמר על מלכות המשח (סנהדרין צח, א), שהוא מלכות ישראל. וכל זה מפני שאין האמות עקר המציאות, רק הם טפלים אצל ישראל, לכן נקראו חיות, שאינם נבראים בשביל עצמם, רק בשביל ישראל. ואלו ישראל מדמה אותם לבר אנש, כי ישראל הם עקר המציאות בעולם הזה. וכל הדברים האלו ברורים.

ומזה התבאר לך נצחיות ישראל, שאי אפשר שיהיה השנוי בהם, מאחר שישראל הם עקר המציאות. ³אז שתאמר שאין לישראל מדרגה האלקית שבשבילה הם עקר המציאות, והיה בטל דבר זה מהם, אם כן מתחייב מזה שיהיה שנוי בעולם הזה, עד שיהיה עקר העולם מקבל שנוי, והיה עולם אחר ממה שיהיה קדם. והפתוב מעיד על זה גם כן, כי עקר המציאות ישראל, ואם יתבטל ישראל היה העולם משתנה לגמרי, עד שאין כאן עוד עולם הראשון. ואיך יתכן דבר זה כי ישתנה העולם לגמרי, ולא יהיה קיום ועמידה אל העולם. וזהו ראיה ומופת שכלי.

שינוי בישראל הוא שינוי בעולם, העולם לא ישתנה ומכאן נצחיות ישראל

כשראה דניאל ממשלת ארבע המלכויות, ראה אותם כחיות, וכך אמר, ¹ראיתי במראות הלילה והנה עם ענני שמים כבן אדם בא, דבר זה נאמר על מלכות המשיח, שהיא מלכות ישראל. הוא אמר כך מפני שאין האומות עיקר המציאות, אלא הם טפלים לעם ישראל, לכן ראה אותם דניאל כחיות ואת ישראל ראה ²כאדם, כיון שהם עיקר המציאות. דברים אלו ברורים.

מכל ההוכחות הללו מתברר, כי עם ישראל יישאר לנצח ולא יהיה שינוי בייעודם, מכיוון שהם עיקר המציאות. ³אם תאמר, שמעמדו של עם ישראל כעם ה' - שזו הסיבה שהם עיקר המציאות, כמו שמעיד עליהם הכתוב - יכול להשתנות, הרי בהכרח שהעולם כולו חייב להשתנות בעקבות כך, והרי הוא יהיה עולם אחר ולא העולם שנברא. דבר זה לא יתכן, שישתנה העולם לגמרי ולא יהיה לו קיום כפי שהוא נברא. עד כאן ההוכחות השכליות.

